

ETO: 81-112  
811.135.1(091)  
DOI: 10.19090/hk.2022.3.51-68

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

ROSENBERG Mátyás

Nyelvtudományi Kutatóközpont  
Budapest, Magyarország  
matyas.rosenberg@gmail.com

## A BEÁS HELYSÉGNEVEK SZTENDERDIZÁCIÓ ELŐTT

Bayash place names before standardization

Pred standardizaciju toponima u Bojašu

Egy magyarországi 2007-es kormányrendelet rendelkezik a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról, megjelenése óta azonban államigazgatási szinten ezeknek a neveknek a megállapítása és nyilvántartása nem történt meg. A tanulmány bemutatja, hogy a hivatalos beás földrajzi nevek megállapításának előfeltétele a településnevek gyűjtése, amely egyelőre kezdeti szakaszban tart, a korábbi szórványos gyűjtések pedig nem megfelelő minőségűek. Amellett érvel, hogy ha a kodifikáció megelőzi a feltárást, a normatív rendelkezések feszültséget generálhatnak az intézményes oktatásban részesültek és az abból kimaradók, de az egyes cigány csoportok között is interetnikus konfliktus jöhet létre. Végül azokat a tényezőket elemzi, melyek segíthetnek abban, hogy a helyi használatnak legmegfelelőbb, nyelvileg leghelyesebb, történetileg leghitelesebb névalak kerüljön kiválasztásra, elősegítve, hogy a nyelvi tájkép a valós nemzetiségi viszonyokat tükrözze. *Kulcsszavak:* helynevek, beás cigányok, toponímia, sztenderdizáció, nyelvi tervezés

### *Bevezető*

A beás közösségek helyneveinek kodifikációját a részletes feltérképezésnek, alapos, exploratív kutatásnak kellene megelőznie, ez azonban megkezdettnek is alig tekinthető. Magyarországon jelenleg 2007-es kormányrendelet rendelkezik a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról, államigazgatási szinten ugyanakkor ezeknek a neveknek a megállapítása és nyilvántartása még nem történt meg, a közeljövőben viszont sor kerülne rá.

Az eddigi adatgyűjtés, illetve a korábbi munkák során egy sor olyan kérdés és probléma is felmerült, mellyel érdemes foglalkozni. Elméleti aspektusból kitérek a beás toponimiák típusaira, a korábbi gyűjtések felhasználhatóságának kérdésére, a helyesírási rendszerek rögzítettségére, gyakorlati szempontból pedig vizsgálom a helységnévtáblák kihelyezésének kérdését, illetve egy konkrét esettanulmányban mutatom be a lokális közösségekben elérhető nyelvi konszenzust, mindezt pedig összevetem azzal a gyakorlattal, mely a magyarországi roma/cigány közösségeket homogén csoportként kezeli és amelyből több félreértés és nehézség is fakad. A tárgyalni kívánt témák releváns mondandóval bírnak a romani, illetve más, nemzetiségi helységneveket illetően is, azonban számos apróbb problémával is foglalkozom, mely kifejezetten a beás helységnevekről szól, állításaim így főként a beás közösségekre érvényesek.

### *A terepmunka leírása*

A beások által beszélt nyelvváltozatokat dialektológiai aspektusból vizsgáló terepmunkámat 2013 óta végzem, ennek során összesen 165 településről gyűjtöttem nyelvi adatokat, melyek körülbelül 2250 adatközlőtől származnak. Az interjúk elsősorban beás és magyar nyelven készültek Magyarországon, Szlovéniában, Horvátországban, Bosznia-Hercegovinában, Szerbiában, Romániában, Ukrajnában, Szlovákiában, Csehországban, de akad köztük romani, román, szlovák, ukrán, angol nyelvű is. Szinte minden esetben sor került elicált adatfelvételre (270 mondatot tartalmazó fordításos kérdőív segítségével, melynek során 1900 elemet vizsgálok, valamint direkt rákérdezés módszerét is alkalmaztam), valamint nem elicált adatfelvételre is (spontán beszélgetés velem, vagy a közösség más tagjaival, esetleg mesék/dalok felvétele). A kutatási eredményeket egy saját készítésű korpuszelemző programmal dolgozom fel, a későbbiekben egy online adatbázisban is kereshetővé válnak. A vizsgálatában prioritást kapnak a morfológiai és hangtani jelenségek, valamint a lexikai különbségek. Az adatfelvétel során direkt rákérdezést alkalmaztam az adatközlő lakóhelyének ismert neveire és a lakókörnyezetében található toponimiákra és mikrotoponimiákra egyaránt.

### *A beásokról és nyelvváltozataikról röviden*

A beás közösségeket mint etnikai csoportot és az általuk beszélt nyelvváltozataikat érintő definíciós problémák az elmúlt évtizedekben a tudományos diskurzus fókuszába kerültek. Leggyakrabban a hagyományos mesterségük (teknővájás, kanálkészítés, orsócsinálás, kosárfonás) alapján azonosítják őket,

és bár Magyarországon generációk óta felhagytak a famegmunkálással, a *teknővájó* mint etnonima ma is elterjedt (Rosenberg 2021, 230–231). Az említett csoportok megnevezésére a magyarországi tudományos diskurzusban ma a *beás* kifejezés a leggyakrabban használatos, más országokban egyebek mellett a *rudari* etnonima is gyakran előfordul (Marushiakova–Popov 2021). Olyan közösségekről van szó, akik a saját nyelvváltozatuk megnevezésére leggyakrabban a *băjișeșce* 'beásul', *dă băjaș* 'ua.', *cigăniv* 'cigányul', *rumăneșce* 'románul' endoglottonímát, míg magyarul a *beás*, *oláh*, *román*, vagy *cigány nyelv* exoglottonímát használják – noha igen gyakran tapasztalják, hogy nyelvváltozatuk rokona más román területi változatnak. Ezek a közösségek nyelvtipológiai szempontból a román nyelv több, korábbi területi dialektusára visszavezethető tranzicionális nyelvjárásait beszélik (részletesebben lásd Rosenberg 2018, 112–113). A magyarországi beásokra különösen jellemző, hogy a közösségek román nyelvterülettel való kapcsolata hosszú ideje megszakadt, nyelvváltozataik a román nyelvterületen beszélt mai köznyelvi változatoktól eltérő módon, délszláv és magyar nyelvi kontaktushatások között zajlott, illetve zajlik. A legtöbb beás közösség életében a nyelvcsere rendkívül előrehaladott állapotban van (lásd Gadó 2000; Orsós 2017), mára a középkorúak is jellemzően a többségi társadalom nyelvét birtokolják, a fiatalok pedig a legritkább esetben beszélnek a közösség által korábban beszélt nyelvváltozatot (Rosenberg 2020a).

A beásokat többen, különböző szempontok alapján, alcsoportokra osztják (Erdős 1958/1989, 42–43; Kovalcsik 1988, 216; Kovalcsik 1993, 231; N. Békefi 2001, 6–7), azonban ezeknek a terminusoknak az ismerete nem általános; nem mindig tudható, hogy kik és milyen szempontok alapján neveznek meg egy-egy csoportot és alcsoportot, és milyen szempontok alapján rokonítják azt más csoportokkal vagy alcsoportokkal. Egyes etnikai csoportok nem vállalnak közösséget másokkal, adott esetben nem is ismernek magukon kívül más beásnak tartott közösségeket, az egyes csoportok megnevezéseiről pedig nem tudható, hogy milyen összefüggésben van azok feltételezett nyelvhasználatával (részletesebben lásd Rosenberg 2018, 102–107).

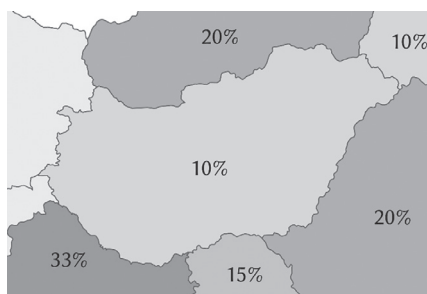
### *A törvényi szabályozás*

#### *A helységnevek szabályozásának változása*

Magyarországon az elmúlt évszázadokban általános gyakorlat volt az idegen nyelvű helynevek feltüntetése a térképeken és a helységnévtárakban, bár ez kezdetben a latin és a német elnevezések használatát jelentette, hiszen Magyarországon 1844-ig a latin volt az államnyelv és a Habsburg fennhatóság

miatt pedig a német is a közigazgatás nyelve volt (Sasi 2019, 24). Valójában azonban az 1898. évi IV. törvénycikk volt az első (Törvény 1898), mely kimondta, hogy Magyarországon minden községnek csak egy hivatalos neve lehet, korábban a törvényalkotó ezt a kérdést nem kívánta szabályozni. Ez a lépés államigazgatás szempontjából ugyan fontos intézkedésnek tekinthető, de sajnos együtt járt a helységek egyéb névváltozatainak, így a nemzetiségi neveknek a hivatalos megszüntetésével (Sasi 2019, 26).

Magyarországban a 2007. évi 303. számú kormányrendelet rendelkezik a magyarországi hivatalos földrajzi nevek, ezen belül a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról (Korm.-rendelet 2007). A rendelet szerint a megállapított hivatalos magyar és nemzetiségi nyelvű földrajzi neveket a földmérési és térinformatikai államigazgatási szervezetnek kell a Földrajzinév-tárban nyilvántartani. A kormányrendelet megjelenése óta azonban államigazgatási szinten a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek megállapítása és nyilvántartása egyelőre nem történt meg. Magyarországgal ellentétben a szomszédos országok az elmúlt évtizedekben helységnévjegyzékekben tették közzé a helységnévtáblán megjeleníthető kisebbségi helységneveket, azok használatát központi, tartományi kormányhatározatok, rendeletek szabályozzák. A kisebbségi nyelvű helységnévtáblákon feltüntetett nevek azonban Szlovénia kivételével nem tekinthetők hivatalos helységnévnek, hanem kizárólag tájékoztató jellegű megjelölésnek. Használatuk általában a kisebbségnek a település összlakosságán belüli számarányához kötött (lásd az 1. ábrát). Horvátországban 33,33% (Lábadai 2003; Andócsi 2012), Romániában és Szlovákiában 20% (Monit. oficial 2001; Zákon 1994; Nariad. vlády 1999), Szerbiában 15% (MNT 2012), Ukrajnában 10% (Beregzászi–Csernicskó–Ferenc 2014), Ausztriában a rendeletben közzétett helységnevek használhatók (Bundesgesetzblatt 2000), Szlovéniában pedig nincs a kisebbség számarányához kötve a nemzetiségi helységnévhasználat (Uradni list 1991) (Sasi 2020, 226).



1. ábra. Nemzetiségi helységnévhasználat minimális számaránya Magyarországon és a környező országokban

### *A helységnevek szabályozásának jelenlegi jogszabályi keretei*

A hivatalos földrajzi nevek egyes típusait a magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról szóló 3030/2007. (XI. 14.) Korm. Rendelet szabályozza. Annak 2. §-a taxatívén felsorolja. A (4) bekezdés szerint: „Nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi név: a helységeknek és az országban található földfelszíni részleteknek az ott élő nemzetiség által használt történelmileg kialakult földrajzi neve.” A nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapítását, véleményezési eljárását a Földrajzinév-bizottság végzi, melynek feladata lehet névmegállapítás (országos jelentőségű domborzat- és tájnév, területnév, természetvédelmi név, víznév és országos jelentőségű közlekedési és hírközlési név), szakmai vélemény (bizonyos adatkörök esetén kötelező kérni a Bizottság szakmai véleményét), vagy állásfoglalás (Beszámoló 2021, 1–2). A Bizottság meghatározta a nemzetiségi hivatalos földrajzi nevekkel kapcsolatos irányelveit. A Rendelet 4. § (3) bekezdés a) pontja értelmében a Bizottság megkeresésre állást foglal a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek helyességéről, amelyhez a (6) bekezdés szerint a települési, illetve az országos nemzetiségi önkormányzattól véleményt kérhet. A Rendelet 5. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a hivatalos földrajzi nevek megállapításakor figyelemmel kell lenni a helyi lakosság élő névhasználatára, a települési önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat, illetve egyéb szervezetek véleményére, továbbá a nyelvhelyességi követelményekre. A Rendelet 5. § (4) bekezdése arra is lehetőséget biztosít, hogy meghatározott névtípusok esetében a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi név is megállapítható legyen (Beszámoló 2021, 1–2).

### *Beás helységnevek a gyakorlatban*

A beás közösségekben a mikro-és makrotoponímiákra is számos példát találunk. Fontos azonban megjegyezni, hogy e toponimák elsajátítása és használata jelenleg főként az idősebb beszélőkre korlátozódik. Még az anyanyelv jó ismerete sem garantálja, hogy az informátor sok helységnevet ismer, ráadásul e nevek ismertségi foka a nemek között általában óriási különbséget mutat. A férfiak – feltehetően a munkaerőpiaci mobilitásuk miatt – általában többet utaznak, és ezért több helységnevet ismernek. Vannak olyan közösségek is, akik az általános gyakorlattól eltérően nem használnak nativizált településneveket, függetlenül attól, hogy nyelvvaltozatukat magas, vagy alacsony szinten beszélik (Rosenberg–Mikesy–Bölcskei 2020, 210).

### *Beás toponimák a Dunántúlon*

A Dunántúlon élő beás közösségek szinte minden környező települést beásul neveznek meg. Úgy is fogalmazhatunk, elsősorban azoknak a településeknek van beás elnevezése, ahol nagyobb beás jelenlét van, vagy volt a múltban, illetve az előbbieknél szomszédságában található pl. *Šikibe* 'Csököly', *Gulumbok* 'Galambok', *Girgiteg* 'Görgeteg', *Durog* 'Nagydorog', *Pil'arda* 'Pellérd', *Pariba* 'Pári' stb. Ugyanakkor kevésbé gyakran olyan településeknek is létezik beás neve, melyekre a fenti állítás nem áll, pl. *Miškulcã* 'Miskolc', *Sulnok* 'Szolnok', *Peřta* 'Budapest', illetve vannak olyan települések, amelyek annak ellenére nem rendelkeznek beás névvel, hogy a környező összes falunak van beás neve, ráadásul maga a falu is számottevő beás lakossággal rendelkezik, pl. Kölesd, Uzd (Arató 2013, 62). Ritkán, de előfordul szlengnek tekinthető, humoros név is, pl. *Ĝilvano* 'Gilvánfa'.

### *Beás toponimák Kelet- és Közép-Magyarországon*

A Duna–Tisza közén és a Tiszántúlon élő beás közösségek gyakorlatában csak a legritkább esetben fedezhetünk fel nativizált településneveket, ugyanis is a falvak, városok neveit nem is ismerik másképp, csak magyar nyelven. Rendkívül ritkán, de mégis előforduló településnevek közé tartoznak a következők: *Dobricin*<sup>1</sup> 'Debrecen', *Lita* 'Létavértes', *Pišu* 'Vámospécs', *Avram(u)* 'Nyírábrány', *Bogomir* 'Bagamér', *Aśad(u)* 'Nyíracśad', *Kokota* 'Kokad', *Poroslãu ~ Poroslãv* 'Poroszló', illetve a két nagy folyó neve viszonylag ismert: *Ćisa* 'Tisza', *Dunãre* 'Duna' (Rosenberg 2021, 252).

### *Mikrotoponimiák*

A beás közösségekben a leggyakoribbak az általános toponimiák, melyekből többet is ismerünk, az erdélyi-bánáti (árgyelán) dialektusból pl. *pãro* 'patak', *ďal* 'domb', *řanc* 'árok', *ul'icã* 'utca', *řit* 'folyó', *mal* 'part' stb., a munténiai-bánáti (muncsán) nyelvjárásból pl. *tobã* 'tó', *sukak* 'utca', *pãdure* 'erdő', *pařã* 'legelő', *vije* 'szőlőskert', *kale* 'utca', *ďel* 'domb' stb. Ezek az általános kifejezések sokszor referenciapontokkal együtt használatosak, hogy helyekre utaló körülírásokat alkossanak, pl. „az utca, amelyben a polgármester lakik”, „a Siklósra vezető út mentén lévő földdarab”, „az erdő, ahol gombát gyűjtünk”,

---

<sup>1</sup> A város hivatalos román neve *Debreřin*, azonban a magyarországi román közösségek a beásokéval megegyezően ejtendő *Dobriřãn* hangalakban használják.

„a templom fölött északra lévő utca” stb. Szintén gyakori, hogy a magyar nyelvhez hasonlóan, a helyeket kizárólag az általános kifejezések használatával jelölik (Rosenberg–Mikešy–Bölskei 2020, 210). Önálló mikrotoponimiák pl. a Baranya megyei Kővágótöttös két településrésze, *Titošu-l Mik* ’Kistöttös’ és *Titošu-l Mare* ’Nagyöttös’, a Zala megyei Nagykanizsa két városrésze, *Bagola* ’Bagola’ és *Palimba* ’Palin’.

### *A kölcsönzésekről*

Megkülönböztethetünk olyan neveket, ahol átadónyelv a magyar, pl. *Pitendę* ’Pettend’, *Igrica* ’Zalaiatrice’, *Lirinc* ’Sárszentlőrinc’, *Budolę* ’Bodolyabér’, *Mađaroda* ’Balatonmagyaród’, illetve ahol a szláv pl. *Uldinc(u)* (horvát *Oldince*) ’Old’, *Rastinc(u)* (horvát *Rastince*) ’Egyházasharaszti’, *Bremina* (< horvát *Bremena* ACC < *Breme*) ’Beremend’ (Arató 2013, 61).

Az elnevezés részeként többször a helyhatározó ragját is átveszi a beás, pl. *Šamba* ’Zalacsány’, *Kimšibę* ’Kemse’, *Vitibę* ’Vejtí’, *Tămășiba* ’Tamási’, *Sirimbeę* ’Szörény’. A *-ba/-be* szuffixumok a szóval együtt relexikalizálódtak<sup>2</sup>, azok minden esetben megmaradnak (Kemény 2000, 35). Több ’Kis-/Nagy-’ prefixum beásul áll, ha megkülönböztető szerepben van, pl. *Rajku-l Mare* ’Felsőrajk’, *Titošu-l Mik* ’Kistöttös’, *Nana Mare* ’Felsőnána’, *Šimarta dă Sus* ’Felsőszentmárton’, míg más nevek esetében szinte mindig elmarad. A nevek közül némelyik határozatlan, míg mások határozott alakúak. Az adatközlés során egyértelműen kiderült, hogy azok az ismert és gyakran használatos nevek rendre határozottak, míg a „kikényszerített” nevek között bőven akad határozatlan, pl. *Lipovă* ’Lippó’, *Tolnă* ’Tolna’, *Dravă* ’Dráva’.

### *Többféle név – egy település*

A nyelvjárási neveknek egy sajátos fajtája az, amikor egy település lakói a saját nyelvükön elnevezik a környező településeket, amely nevek az ott lakók körében teljesen ismeretlenek, vagy nem használatosak. A Baranya megyei Pécs a helyiek és a környékbeliek nyelvhasználatában *Pišu*, Zala megye egyes részein *Pišō*. Velény (Baranya megye) a helyiek szerint *Vijěň*, Kővágószőlősen *Vilimba*, Tésényben *Vilimbę*. A Somogy megyei Barcs elnevezése a helyiek szerint *Barše*, ahogy Szentborbáson és Komlón is, Szedresen és Tésényben

<sup>2</sup> A jelenség más nyelvekben is gyakori, vö. romani *Kantorjanošiba* ’Kántorjánosi’, horvát *Kotoriba* ’Kotor’, a leghíresebb valószínűleg a török İstanbul < görög εις την Πόλιν ’a városba(n)’ (Kiss 1988, 293; illetve Tólos Endre szóbeli segítsége).

*Barşę*, Pécsen és Komlón pedig előfordult a *Bărsibę* alak is, pedig mindegyik adatközlő az erdélyi-bánáti (árgyelán) dialektus beszélője. A munténiai-bánáti (muncsán) nyelvjárást beszélők beszédében Pécs neve *Pičuj(u)*, Barcs pedig *Barča*, Velénynek pedig nincs ún. nativizált neve.

### *Beás településnevek mint nemzetiségi helységnevek*

A beás helységnevek alapvetően a nyelvjárási nemzetiségi nevek közé sorolhatók. Számukat megközelítőleg sem tudjuk, azonban kilencven cigány eredetű – tehát romani és beás – név van a Földrajzinév-tár adatbázisában, de ez közel sem tekinthető teljesnek. Sasi (2019) is utal rá, hogy minden bizonyítással több száz roma helységnev van Magyarországon, hiszen közel 1200 településen működik roma nemzetiségi önkormányzat<sup>3</sup>, a 2011-es népszámlálási adatok szerint pedig 31 roma többségű település van és további 226 helységben haladja meg a részarányuk a 20%-ot. Egyrészt meg kell jegyeznünk, hogy a népszámlálási adatok súlyosan torzítanak, sokszorosan alulreprezentálják a cigány lakosságot, másrészt a toponímiák száma is jóval magasabb lehet ennél, hiszen jómagam több mint 1300 romani és beás földrajzi nevet gyűjtöttem. Egyedül a legnagyobb arányban (98,6%, 1140 fő) romák által lakott magyarországi településen, a baranyai Alsószentmártonban látható roma (beás) helységnev közintézményi feliratként *Sînmarta de Jos* alakban, de beás kiejtés és a legelterjedtebb Orsós-féle helyesírás szerint *Szîmártá dă Zsosz* lenne a helyes (Arató 2013; Sasi 2019, 29; Rosenberg 2020b).

### *Nemzetiségi helységnevtáblák*

Magyarországon a nemzetiségi helységnevtáblák kihelyezését az 1970-es években a nemzetiségi szövetségek, az érintett községek tanácsai, a megyei hivatalos szervek és az országos Földrajzinév-bizottság közötti többszöri egyeztetés előzte meg (Kult. Min. 1978). Ennek eredményeképpen 1979-ben mintegy 180 településen helyeztek ki nemzetiségi nyelvű helységnevtáblákat. Ezeknek a száma napjainkra meghaladja a 320-at és országszerte kilenc nyelven (német, szlovák, horvát, szerb, román, szlovén, bolgár, görög és ruszin) láthatók nemzetiségi helységnevek a helységnevtáblákon. A kezdeti gyakorlattal ellentétben jelenleg a nemzetiségi helységnevtáblák kihelyezéséhez nem szükséges semmi-

---

<sup>3</sup> Az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) nevét 2011. január 20-i ülésén megváltoztatta, azóta az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) elnevezést használja.



lyen központi engedély vagy egyeztetés, a nemzetiségi névalak megállapításához semmilyen szakmai vélemény. Az adott nemzetiségnek semmilyen részarányt nem kell elérnie a helység lakosságán belül. Teljes egészében az adott helység önkormányzatának a hatáskörébe tartozik az ügy, csak a tábla kihelyezéséhez kell engedélyt kérni a közzutat felügyelő állami szervtől. A nemzetiségi helységnévtáblákat időnként le is cserélik, ha az először kihelyezett táblán nem az ott élők által használt névalak volt (Sasi 2019, 26; Sasi 2020, 227–228).

### *Problémák és nehézségek*

#### *Nyelvi tájkép kontra valós viszonyok*

Általános probléma, hogy néha egészen csekély számú, akár 5%-ot vagy 10 főt sem meghaladó nemzetiségi népesség esetén is ki van helyezve nemzetiségi helységnévtábla, mint például Vekerden (román *Vecherà*) 3 román (2,4%), vagy Kercseligetén (német *Gerstleek*) 6 német (1,5%) lakos esetén. Más esetekben pedig jelentős, vagy éppen többségi nemzetiségi lakosság esetén sincs nemzetiségi helységnévtábla, mint például a nógrádi Csőváron (szlovák *Čúvár*), amelyik az egyetlen abszolút szlovák többségű falu (320 fő, 51%) Magyarországon a 2011-es népszámlálási adatok szerint (KSH 2014). Ugyanígy a 70%-ban német (147 fő) lakosságú Keszőhidegkút nemzetiségi neve (*Hiewrkut* ~ *Hirekut*) sincs kiírva. A legnagyobb magyarországi nemzeti kisebbség a cigánység (hivatalosan 316 ezer fő, becsült létszámuk 500–800 ezer fő), de romani és beás nyelven egyáltalán nincsenek nemzetiségi helységnévtáblák kihelyezve. Mindezek miatt a nemzetiségi helységnévtáblák által megjelenített nyelvi tájkép nem a valós nemzetiségi viszonyokat tükrözi (Sasi 2019, 26).

#### *Helynevek az írott forrásokban*

A beás földrajzi nevek gyűjtése, kutatása folyamatban van, egyes szakmunkákban lehet néhány példát találni (pl. Kemény 2000; Orsós 2003), szisztematikus gyűjtésük csak most kezdődött meg (lásd Arató 2013; Rosenberg 2018, 2020, 2021; Rosenberg–Mikesy–Bölcskei 2020). A mikrotoponimiák terén akad azonban néhány kivétel, ugyanis a Pesti (1982) által szerkesztett *Baranya megye földrajzi nevei I–II.* című kötet „rc”, azaz „román cigány nyelvi adat” jelzés alatt több település teljes, több száz mikrotoponimiára kiterjedő beás névanyagát tartalmazza, köszönhetően Hoffmann Ottó nyelvésznek és a több tucat adatközlőnek. Az adatok felhasználhatóságát azonban több körülmény is rendkívül nehezíti.

Egyrészt a kötet szerkesztői a magyar, a német és a szerbhorvát nevek átírási kérdéseiről és dilemmáiról egy igen rövid útmutatóban ugyan beszámolnak, de más nyelvek esetében ezt nem tették meg, így a beás, a romani, vagy például a jiddis nevek kizárólag magyar „fonematikus írásmóddal” lettek lejegyezve, ami azt eredményezte, hogy számos fonéma írásbeli reprezentációja hibás, de minimum megkérdőjelezhető. Másrészt a beás neveket illetően a szerkesztési folyamatban – mint az a kötetben szereplő adatok alátámasztják – nem vett részt olyan személy, aki a beás nyelvváltozatokat, vagy akár a román nyelvet ismerte volna. A nyelvi adatok szemléltetéséhez a kötetből Véménd település gyűjtésénél felbukkanó beás mikrotoponimiákat mutatom be a kötetben szereplő alakban, változtatás nélkül (lásd az 1. táblázatot).

Név sorszáma	Nyelvi adat a közölt formában	Megadott jelentés
1.	<i>Fontínâ dö Ribli</i>	'Ribli forrása'
4.	<i>Vájoggödër</i>	'Vályoggödör'
6.	<i>Mærmæncsi dö Szürp</i>	'Szerb temető'
17.	<i>Gyálu</i>	'hegy'
23.	<i>Gyëpulumári</i>	'libalegelő'
26.	<i>Murmuncsi ungurján</i>	'magyar temető'
35.	<i>Biszërikâ dö szürp</i>	'szerbek keresztje'
68.	<i>Lâ omol szërâk</i>	'a szegény ember'
70.	<i>Boltë; Boltâ</i>	'bolt'
80.	<i>Vasbót</i>	'vasbolt'
103.	<i>Kágyé láto</i>	'széles út'
172.	<i>Funtúnâ lu Ápácsi</i>	'apáti forrás'
324.	<i>Lâ putori ugi árgyi cüglyë</i>	'a hely, ahol égetik a téglát'
384.	<i>Gyálu lu vië</i>	'szőlőhegy'

1. táblázat. *Néhány példa a beás mikrotoponimiákra Pesti (1982) alapján*

Ahogy az a táblázatból leolvasható, a közepes, közepen képzett, ajakkerekítés nélküli magánhangzó [ə] átírása {o, ö, ë, ə, u} betűkkel, a zárt, közepen képzett, ajakkerekítés nélküli magánhangzó [i] jelölése pedig {ü, í, ə, u, ú} betűkkel történt. Az egyes írásjegyek közötti választás teljesen véletlenszerű és mint látható, átfedés is akad. A 'temető' leggyakrabban előforduló beás alakja a tudományos átírás szerint *mærmînçe*, a \**Mærmæncsi* (6) és a \**Murmuncsi* (26)

írasmódja egymásnak is ellentmond, noha előfordul, hogy mindkét centrális magánhangzót zártan, vagy közepesen ejtsék. Ugyanez igaz a *fántînă* 'kút' szóra, ahol a lejegyzés *\*Fontînă ~ Funtînă* alakban történt (vö. *fântîna* 'a kút'). A hosszú magánhangzó jelölése rapszodikusán változik, pl. *\*gyálu* (17) ~ *\*gyálu* (384). A legtöbb beás nyelvjárásban a szóvégi közepes, elől képzett, ajakkerekítés nélküli magánhangzó zártabban ejtendő [ɛ] → [i], ez jól látható a *\*Mərməncsi* (6), *\*Murmuncsi* (26), *\*Gyëpulumári* (23), *\*putori* (324) szavakban, a *\*Kágyé* (103), *\*cüglyë* (324), *\*vië* (384) esetében viszont nyílt maradt. Glide-ként jelölték az *\*ungurjân* (26) szó diftongusát, mely a mai beás nyelvváltozatokban nagyon ritkán adatolt (vö. román *ungurean* 'magyar').

A kis- és nagybetűkkel történő jelölés nem konzekvens, pl. *\*Szürp* (6) ~ *\*szürp* (35), ahogy az egybe- és különírás sem, pl. *\*Gyëpulumári* (23) (vö. *d'epu-l mări*), de *\*Lá omol sërâk* (68) (vö. *la omo-l sarak*). A legutolsó példából kiderül, a beás név fordítása sem mindig pontos, bizonyos helyeken csak egy-egy nyelvi elem marad le, pl. *la omo-l sarak* \*'a szegény ember' helyett 'a szegény embernél', viszont a *d'epu-l mări* 'nagy gyep' jelentéssel bír, a 'libalegelő' megnevezésre más kifejezés szolgál. Egyes prepozíciók, szuffixumok fordítása hiányzik, ezenfelül két magyar mikrotoponímia (4), (80) is tévesen szerepel beás adatként, ráadásul létezik rájuk mindenki által ismert beás megfelelő. Továbbá kérdéses, hogy az olyan körülírások, mint a *\*Lâ putori ugyi ârgyi cüglyë* 'a hely, ahol égetik a téglát' (324) (vö. *la putqre unde arde cigl'e* 'a búznél, ahol téglákat égetnek') helyneveknek számítanak-e, ha azok gyaníthatóan nem ebben a formában ismétlődnek élőbeszédben, inkább az adatfelvevő számára készült produktumnak tekinthetők.

Az adatok heterogenitását – feltételezve, hogy nyomdai hibák nem befolyásolják a vizsgálatot – nemcsak a beás nyelvváltozatok ismeretének hiánya okozza, hanem az is, hogy az adatközlők nem egységes dialektális háttérrel rendelkeznek. A beások között bőségesen előfordulnak az ún. gy-ző nyelvváltozatot beszélők (*kāl'e út' → kad'e* [lásd 103], *mare* 'nagy' → *mād'e*), ez a hangváltozás – az eddigi nyelvi adatainkra támaszkodva úgy tűnik – nem történik meg akkor, ha a szóvégi [ɛ] zártabban [i] hangként ejtendő (lásd feljebb). Szintén a településen belüli dialektális változatosságot erősíti meg a végartikulus azon kötőhangja (-u/-o-), mely a mutató névelő előtt áll, lásd *d'epu-l mări*, de *la omo-l sarak*. A terepmunkás dolgát az sem könnyíti meg, hogy gyakran előfordul, hogy az adatközlő az adott szót egyszer így, egyszer úgy ejti, többszöri visszakérdésre esetleg javítja önmagát, közelítve ezzel a saját idiolektusát a családja, vagy a település presztízsváltozatához, illetve akár a terepmunkáséhoz.

### *Az írásrendszerek esetlegessége*

Bár a magyarországi beás nyelvpolitika igyekszik a beás nyelvváltozatokat a román nyelvtől a lehető legtávolabb tartani, ez jelen esetben csak passzív elutasítást jelent. Hivatalos beás helyesírás egyelőre nem létezik, nincs helyesírási szabályzat, sem helyesírás felett örökdő testület, amely szabályokat alkothatna, dönthetne vitás kérdésekben. Ennek ellenére beás nyelvtanítás számos iskolában működik, és a nyelvet tanító tanárok között szép számmal akadnak Erdélyből származó, románul iskolázott pedagógusok. Nyelvvizsgát is lehet tenni alap-, közép- és felsőfokon, valamint érettségi vizsgát lehet tenni közép- és emelt szinten. A tanárok jelenleg nyelvtanításkor csak a meglévő művekre és a szokásjog alapján kialakult helyesírásra támaszkodhatnak, amely nem kötelező érvényű – ez azonban egyáltalán nem kell, hogy problémát jelentsen, hisz az angol nyelvnek sincs a világra kiterjedő központi szabályozó testülete.

A gyakorlati problémát az jelenti, hogy a ma élő beások töredéke részesült intézményes oktatásban, és ez a fiatalabb generációt érinti, hiszen jogi és intézményi feltételei körülbelül harminc évvel ezelőtt jöttek létre. A legtöbb esetben ez viszont már csak a nyelv idegen nyelvként való visszatánulására elég, de a gyakorlatban ez sem mutatkozik meg, így szinte csak az idősebb generációk kommunikálnak beásul, még ha sokszor már ők sem teljesen helyesen. Az írásrendszerek jelenleg még kevésbé szilárdultak meg, emiatt más írásképet tartának jónak a jó anyanyelvi kompetenciával bíró idősek, mint azok akik az intézményes oktatásban normatív helyesírással találkoztak, csakhogy utóbbiaknak sok esetben nyelvi kompetenciájuk egyébként lényegesen gyengébb, mint a helyi közösség egészének. Az idősebb generáció tagjai, akik között kimagasló az analfabetizmus aránya, rendszerint nem írnak beásul, de ha írnak is, a magyar ábécé betűivel teszik azt, elutasítva az – egyébként meglehetősen magyaralapú – normatív helyesírásokat. A tankönyvek alacsony számának köszönhetően a jelenlegi beás területi nyelvváltozatok közül csak az erdélyi-bánáti (árgyelán) nyelvjárást oktatják azokon a településeken is, ahol más dialektusok is jelen vannak.

### *Példa a divergáló tényezőkre: Alsószentmárton*

2018-ban a kutatás során Mikešy Gáborral megkértünk néhány Baranya megyei Alsószentmártonban élő munténiai-bánáti (muncsán) nyelvjárást beszélőt, hogy mondják el, milyen formában látnák szívesen településük nevét nyilvánosan kiírva. A falu nevének kiejtése teljes alakban [sim 'marta də 'ʒos], de a helybéliek és a környező településeken beszélt nyelvváltozatokban is gyakoribb a rövid [sim 'marta] alak. A helyiek beszédében gyakran előfordul mindkét alakban a rövidebb [m]-mel ejtett [si' marta] változat is. A polgármesteri hivatalon

ezzel szemben az 1993-as helyesírási reform előtti román *Sînmartin de Jos* alak áll. Tudományos átírásban a település neve *Sîmarta dă Țos*, a Magyarországon elterjedt Orsós-ortográfia szerint *Szîmmártá dă Zsosz* alakban írható.

A megkérdezett fél tucat helybéli a legalapvetőbb kérdésekben sem értett egyet. Döntő többségében a magyar ábécé betűit szeretnék használni, de az intézményes beás oktatás révén egyesek szívesen használnák a románból kölcsönzött két magánhangzót, azaz a közepes, középen képzett, ajakkerekítés nélküli magánhangzó [ə] átírását {ă} betűvel, a zárt, középen képzett, ajakkerekítés nélküli magánhangzó [i] jelölését pedig a román helyesírási reform előtti módon, tehát minden esetben {î}-vel oldanák meg, mások azonban elutasítják a román karaktereket és véletlenszerűen jelölnék a magyarban használt {á, a, ö} betűkkel. Többen vélték úgy, hogy a beás név csak úgy helyes, ha tükrözi a magyar sorrendet (először Alsó- és utána Szentmárton), ezért van, aki szerint *\*Dă zsosz Szîmarta* ~ *\*De zsosz Szimárta* típusú alakok lennének helyesek. Ezt tetézte az is, hogy többen úgy érezték, ez a forma agrammatikus, ezért egy egységként kellene kezelni, erre viszont a kötőjelezés lenne alkalmas, pl. *\*De-zsosz-Szimarta*, vagy akár egybeírva *\*Dăzsozsizimarta*.

Magyarországon Alsószentmárton az egyik olyan település, ahol a nyelvcsere a legkorábbi szakaszában van, a legtöbben egymás között kizárólag ezen a nyelven beszélnek, az intézményes nyelvoktatás pedig relatíve régóta jelen van. A példák azonban azt mutatják, hogy még ez sem elég garancia arra, hogy spontán módon konszenzus alakuljon ki a név írott formáját illetően akár a helyiek között, akár a beszélők és a szakemberek között.

### *A beás nyelvváltozatok használatának szinterei*

Önmagában a név megjelenítésének kérdése is lehet feszültség forrása. Mint azt számos interjúban megjegyzik, az 1989-es rendszerváltásig Magyarországon a legtöbben úgy nőttek fel, hogy már az iskolában tiltották a beás nyelvhasználatot, a szülők nem tanították a gyerekeiket, a gyerekeik pedig szégyelltek, ha a szülő, nagyszülő nyilvános helyen, pl. boltban, postán, az orvosnál beásul szólt hozzájuk. A beás beszéd ezért a mai napig elsősorban a családi, rokoni szintereken használatos, a nyilvános szintereken sokszor szégyellik. Ellenkező tendenciát ritkán, de látni lehet: egyre többször kezd megjelenni a nyelvi tájképben is, a beás többségű falvakban pedig bátran kommunikálnak mindenhol, a nyelvvesztés gyors üteme azonban ezt is jelentősen korlátozza.

Előfordulhat olyan eset is, hogy egy-egy településen olyan sokféle cigány csoport él, hogy akár öt-hat helységnévtáblát is el kellene helyezni, miközben vannak olyan cigány közösségek (pl. a beás közösségek közül a Közép- és

Kelet-Magyarországon élők, romani esetében a szintók), ahol már elenyésző a beszélők aránya, vagy akár senki sem beszél a településen, vagy beszélnek, de nincsenek használatban nativizált toponímiák. Félő, hogy más, településnévvel bíró közösségek lenéznek azokat, akiknek nincs saját táblájuk elhelyezve. Fontos lenne az is, hogy ne legyen kötelező elhelyezni helységnevtáblákat abban az esetben, ha a helyiek ezt nem támogatják, hiszen az lenne a legszerencsétlenebb forgatókönyv, ha a helyi közösség lenne az, akiért ezeket a táblákat kihelyeznék, a végén pedig ők távolítanák el önkényesen.

### *Összegzés*

Ahogy tanulmányomban rámutattam, a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapításának előfeltétele a beás településnevek gyűjtése, amely jelenleg még csak kezdeti szakaszban tart, a korábbi szörványos gyűjtések a szakszerű lejegyzés hiánya és az elavultság miatt nem használhatók. Amennyiben a kodifikáció megelőzi a feltárást, az egyes településnév-variációk száma várhatóan drasztikusan lecsökken, a ritkább változatok eltűnését és nyelvileg bizonytalan alakok létrehozását okozva ezzel. A legtöbb beás közösségben csak az idősebbek beszélnek a nyelvet, a fiatalok a legritkább esetben tanulják meg, a lehetőség azonban egyre több helyen adott az intézményes oktatásra, noha ennek feltételei egyelőre sem tekinthetők ideálisnak. Az intézményes nyelvoktatás által preferált írott és beszélt norma nem minden esetben találkozik a közösségek gyakorlatával, ahogyan az sem garantált, hogy a helyiek minden esetben jó szívvvel fogadják a felülről érkező normatív rendelkezéseket, hiszen konfliktusforrás lehet az intézményes oktatásban részesültek és az abból kimaradók, de főként az egyes cigány etnikus csoportok között is. Súlyosan torzíthat a helyzetet az, ha a népszámlálási adatok szerinti részarányhoz kötik a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek használatát, hiszen a többségi társadalomtól és a hatalomtól tartva tömegek titkolják el valós hovatartozásukat. Adott esetben a táblák kihelyezése a közösségek életébe történő beavatkozásnak tekinthető, akik – bár feltehetőleg nem is tudtak róla –, eddig is éppúgy kérhették volna az általuk használt településnév elhelyezését, de nem tették. Magyarországon nincs egyetlen beás helységnevtábla sem, így a jelenlegi nemzetiségi helységnevtáblák által megjelenített nyelvi tájkép nem a valós nemzetiségi viszonyokat tükrözi, ez azonban másodlagos. Elsődleges azonban, hogy a nemzetiségi földrajzi neveket szakértőkkel feltétlenül ellenőriztetni kell, hiszen a cél, hogy a helyi használatnak legmegfelelőbb, nyelvileg leghelyesebb, történetileg leghitelesebb névalak kerüljön kiválasztásra, amennyiben a településen élők valóban igénylik.

## Irodalom

- Andócsi János. 2012. Az anyanyelv használatának jogi lehetőségei Horvátországban. In *Térvesztés és határtalanítás: A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai*. Nemzetpolitikai Könyvek 1. Nemzetpolitikai Kutatóintézet. 271–287. Budapest: Lucidus Kiadó.
- Arató Máttyás. 2013. A beás nyelvjáráskutatás előzetes tapasztalatai. In *Romológia „akkor és most” – romológusok második szakmai konferenciája: Konferenciakötet. Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok 30.*, szerk. Arató Máttyás – Cserti Csapó Tibor, 47–65. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet, Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Romológiai Kutatóközpont – Wlislöck Henrik Szakkollégium.
- Beregszászi Anikó – Csernicskó István – Ferenc Viktória. 2014. *Nyelvi jogaink és lehetőségeink: Útmutató és tájékoztató a nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásához kárpátaljai magyaroknak*. Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. <http://www.kji.hu/wp-content/uploads/2017/10/10-es-csatolmany.pdf> (2022. márc. 1.)
- Beszámoló. 2021. *Beszámoló az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságának ellenőrző albizottsága 2021. május 25. 9.00 órakor tartandó ülésére*.
- Bundesgesetzblatt. 2000. *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*. Ausgegeben am 21. Juni 2000. 170. Verordnung: Topographieverordnung-Burgenland.
- Erdős Kamill. 1958/1989. A magyarországi cigányság. In *Erdős Kamill cigánytanulmányai*, szerk. Vekerdi József, 42–56. Békéscsaba: A Békés megyei Tanács V. B. Cigányügyi Koordinációs Bizottsága és a Gyulai Erkel Ferenc Múzeum.
- Gadó Szilvia. 2000. Magyarul mondd, anyu! A beás nyelv nyelvészeti és nyelv-ökológiai helyzetéről. *Iskolakultúra* 10 (12): 34–48.
- Kemény István szerk. 2000. *A magyarországi romák*. Változó világ 31. Budapest: Press Publica.
- Kiss Lajos. 1988. *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Korm.-rendelet. 2007. 303/2007. (XI. 14.) Kormányrendelet a magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700303.kor> (2022. márc. 1.)
- Kovalcsik Katalin. 1988. A beás cigány népzene szisztematikus gyűjtésének első tapasztalatai. *Zenatudományi dolgozatok*, 215–231.
- Kovalcsik Katalin. 1993. A beás cigányok népzenei hagyományai. In *Cigány népi kultúra a Kárpát-medencében a 18–19. században*, szerk. Barna Gábor, 231–239. Salgótarján: Mikszáth Kiadó.
- KSH 2014. 2011. évi népszámlálás. 9. Nemzetiségi adatok. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal. [http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz\\_09\\_2011.pdf](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_09_2011.pdf) (2022. márc. 1.)

- Kult. Min. 1978. *Javaslat a nemzetiséglakta települések helységneveinek két-, illetve többnyelvű kiírására*. Kézirat. Kulturális Minisztérium Nemzetiségi Osztálya.
- Lábadai Károly. 2003. Nyelvtörvények, nyelvi jogok Horvátországban. In *Nyelvi jogok, kisebbségek, nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában*, szerk. Nádor Orsolya – Szarka László, 176–189. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- MNT. 2012. A Magyar Nemzeti Tanács hivatalos nyelvhasználati stratégiája 2012–2017. <http://www.mnt.org.rs/dokumentum/nyelvhasznalati-strategia-2012-2017> (2022. márc. 1.)
- Marushiakova, Elena – Popov, Veselin. 2021. Who are Oamenii Noştri (Our People)? Rudari, Lingurari, Boyash and Their Identities. In *Boyash Studies: Researching “Our People”*, szerk. Sorescu-Marinković, Annemarie – Kahl, Thede – Sikimić, Biljana, 37–72. Berlin: Frank & Timme Verlag.
- Monit. oficial. 2001. Monitorul oficial al României Anul XIII – Nr. 781. [http://mtatcki.ogyk.hu/uploads/files/olvasoszoba/ogyk/jogtar/pdf/HG\\_2001\\_1206.pdf](http://mtatcki.ogyk.hu/uploads/files/olvasoszoba/ogyk/jogtar/pdf/HG_2001_1206.pdf) (2022. márc. 1.)
- Nariad. vlády. 1999. *Nariadenie vlády Slovenskej republiky z 25. augusta 1999, ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva*. [http://mtatcki.ogyk.hu/uploads/files/olvasoszoba/ogyk/jogtar/pdf/SK\\_1999\\_221\\_Rend.pdf](http://mtatcki.ogyk.hu/uploads/files/olvasoszoba/ogyk/jogtar/pdf/SK_1999_221_Rend.pdf) (2022. márc. 1.)
- N. Békefi, Margit. 2001. *A magyarországi teknővájó cigányok*. Romológiai Kutatóintézet Közleményei 4. Szekszárd: Romológiai Kutatóintézet.
- Orsós Anna. 2003. *Beás–magyar kisszótár*. Kaposvár: Dávid Oktatói és Kiadói Bt.
- Orsós Anna. 2017. Egy elfelejtett beás közösség nyomában: Kétújfalu komplex vizsgálata. In *Horizontok és Dialógusok 2017. VI. Romológus konferencia: Tanulmánykötet*, szerk. Cserti Csapó Tibor – Rosenberg Mátýás, 253–268. Pécs: PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék.
- Rosenberg Mátýás. 2018. Identificación y diferenciación lingüísticas de los gitanos boyash de Hungría. *VERBUM Analecta Neolatina*. Tomus XIX, Fasciulus (1–2): 99–117.
- Rosenberg Mátýás. 2020a. A közép- és kelet-magyarországi beások nyelvváltozatának néhány jellemzője. In *Nyelvi közösségek – közösségi perspektívák*, szerk. Magyarai Sára – Bartha Krisztina, 83–92. Oradea: Partium.
- Rosenberg Mátýás. 2020b. Ortografii practice pentru graiurile băieşei din Ungaria. *VERBUM Analecta Neolatina*. Tomus XXI, Fasciulus (1–2): 309–331.
- Rosenberg Mátýás. 2021. The Language of Boyash Communities in Central and Eastern Hungary. In *Boyash Studies: Researching “Our People”*, szerk. Sorescu-Marinković, Annemarie – Kahl, Thede – Sikimić, Biljana, 229–260. Berlin: Frank & Timme Verlag.



- Rosenberg Mátyás – Mikesy Gábor – Bölcskei Andrea. 2020. Place names in Romani and Bayash communities in Hungary. *Onomastica. Anuari de la Societat d'Onomastica* (6): 179–21.
- Sasi Attila. 2019. A nemzetiségi helységnevek hivatalos használata Magyarországon. *Geodézia és kartográfia* (4): 23–31.
- Sasi Attila. 2020. Minority place names in Hungary today: their status and official and unofficial use. *Onomastica. Anuari de la Societat d'Onomastica* (6): 223–243.
- Törvény. 1898. 1898. évi IV. törvénycikk a község- és egyéb helynevekről.
- Uradni list. 1991. *Uradni list Republike Slovenije*. Ljubljana, sobota, 28. decembra. [https://www.uradni-list.si/\\_pdf/1991/Ur/u1991033.pdf](https://www.uradni-list.si/_pdf/1991/Ur/u1991033.pdf) (2022. márc. 1.)
- Zákon. 1994. *Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín*. [http://mtatkki.ogyk.hu/uploads/files/olvasoszoba/ogyk/jogtar/pdf/SK\\_1994\\_191\\_Tv.pdf](http://mtatkki.ogyk.hu/uploads/files/olvasoszoba/ogyk/jogtar/pdf/SK_1994_191_Tv.pdf) (2022. márc. 1.)

## BAYASH PLACE NAMES BEFORE STANDARDIZATION

The establishment and registration of official geographic names in national minority languages are laid down in a 2007 Hungarian government decree, but such names have not been established or registered at the level of public administration since its publication. This paper argues that place names must first be collected in order to establish the official geographic names of Bayash communities, but this is still in its initial stage and previous sporadic collections are of poor quality. If codification precedes exploration, normative provisions may create tensions between those who have received institutional education and those who have not, and this can cause even an interethnic conflict between Roma groups. Finally, the paper analyses the factors that may help to choose the most appropriate, linguistically correct and historically authentic forms of names for local use, making sure the linguistic landscape reflects real ethnic conditions.

*Keywords:* place names, Bayash, toponyms, standardization, language planning

## PRED STANDARDIZACIJU TOPONIMA U BOJAŠU

Godine 2007. doneta je Odluka o ustanovljavanju i evidenciji toponima na jezicima narodnosti u Mađarskoj. Od tada na nivou državne uprave nije mnogo učinjeno. Preduslov za ustanovljavanje zvaničnih toponima u Bojašu jeste prikupljanje naziva naseljenih mesta, i ono je u početnoj fazi. Pređašnji prikupljeni materijal nije odgovarajućeg kvaliteta. Ukoliko kodifikacija prethodi prikupljanju materijala, normativne odluke mogu da dovedu do tenzija među Romima koji su uključeni u institucionalnu nastavu i onih koji to nisu, ali i između pojedinih romskih grupa može da izazove unutaretničke konflikte. U radu se analiziraju faktori koji mogu da

doprinesu pronalaženju najadekvatnijih rešenja u pogledu lokalne upotrebe naziva. Trebalo bi da to budu jezički najispravniji i istorijski najverniji oblici toponima kako bi jezički pejzaž što adekvatnije odrazio nacionalne odnose na terenu.

*Ključne reči:* nazivi naseljenih mesta, Romi u Bojašu, toponimi, standardizacija, jezičko planiranje

A kézirat beérkezésének ideje: 2022. márc. 25.

Közlésre elfogadva: 2022. jún. 5.